

Magdalena Paleczna

Uniwersytet Wrocławski

magdalena.paleczna@uwr.edu.pl

Edyta Rutkowska-Tomaszewska

Uniwersytet Wrocławski

edyta.rutkowska-tomaszewska@uwr.edu.pl

Uprawnienia kredytobiorcy zaciągającego kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż polska w świetle ustawy antyspreadowej

Artykuł nadesłany: 8 listopada 2017 r.; artykuł zaakceptowany: 28 listopada 2017 r.

JEL Classification: D18, E51, K29, K49

Keywords: denominated loan in a foreign currency, borrower rights, credit spread, early repayment of credit, consumer protection

Abstract

Rights of the borrower committing denominated or indexed loan in a foreign currency in light of the Anti-spread Act

In 2004–2008 banks offered consumer denominated loan in a foreign currency, which was a competitive position in relation to a PLN credit facility. Banks had not informed about foreign exchange differences, therefore had caused increase in household indebtedness. Banks also had reserved that consumer has to buy currency only from the bank-lender. In 2011 the Anti-spread Act was adopted, which amended banking law and consumer credit law. Creditors were obligated to inform consumer about rules of determining the manners and dates of fixing the currency exchange rate on the basis of which in particular the amount of credit, its tranches and principal and interest instalments are calculated, and the rules of converting into the currency of credit disbursement or repayment. That information and information about the rules of opening and operating the account shall be concluded in a credit contract. Borrower can repay principal and interest instalments and prepay the full or partial amount of the loan directly in that currency.

1. Wstęp

Kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż polska (tak zwane kredyty waloryzowane) w latach 2004–2008 były jednymi z najczęściej i najchętniej zaciąganych przez konsumentów w Polsce. Ich zaciąganiu sprzyjały dwie istotne kwestie. Pierwsza z nich dotyczyła kredytów złotówkowych, których oprocentowanie było bardzo wysokie — wysoki poziom stóp procentowych wyznaczany był przez Radę Polityki Pieniężnej. Działania te zniechęcały indywidualnych kredytobiorców do zaciągania kredytów w polskiej walucie. Szukając źródeł finansowania swoich potrzeb i planów mieszkaniowych, klienci indywidualni coraz chętniej zapatrywali się na kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż polska. I tutaj pojawia się druga kwestia zainteresowania się właśnie tymi kredytami — korzystny kurs franka szwajcarskiego. Klienci bardzo chętnie zaciągali zatem kredyt denominowany do franka zabezpieczony hipoteką. Kierowała nimi wizja stałego i niskiego kursu franka względem złotego.

Banki oferowały swoim klientom kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż polska, często nie informując kredytobiorców o warunkach dokonywania przeliczenia złotego względem franka szwajcarskiego, a także o możliwości wystąpienia różnic kursowych.

Niestety, w 2008 roku nastąpił kryzys na rynku finansowym, co wpłynęło na zmianę kursów walutowych na całym świecie. W Polsce od 2008 roku kurs franka stale wzrastał, co automatycznie wpływało na wysokość spłacanych rat kapitałowo-odsetkowych. Różnica kursowa wpływała odpowiednio na wzrost rat kapitałowo-odsetkowych, gdyż wzrost franka skutkował wzrostem wartości raty oraz odsetek. Wysoki i szybki wzrost kursu walutowego sprawił, że poziom zadłużenia kredytobiorców względem banków stale rósł, co potęgowało powstawanie ryzyka kredytowego zarówno po jednej, jak i drugiej stronie.

Jeszcze w 2008 roku Komisja Nadzoru Finansowego wydała *Rekomendację S (II)* dotyczącą dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie. *Rekomendacja S*, podobnie jak inne rekomendacje KNF, nie była wiążąca dla sektora finansowego, gdyż stanowiąc tak zwane miękkie prawo (zwane też *soft law*), wobec zamkniętego katalogu źródeł prawa powszechnie obowiązującego, nie miała mocy wiążącej jak przepisy prawa. MIFID natomiast zobowiązywał wprost wszystkie instytucje finansowe działające na terenie UE do zachowania najwyższych standardów informacyjnych w trakcie oferowania klientowi nieprofesjonalnemu instrumentów finansowych mogących narazić go na straty. Przed zaoferowaniem takiego produktu klientowi bank miał obowiązek zbadać poziom kompetencji finansowych konsumenta i pisemnie go poinformować o fakcie nieadekwatności danego produktu finansowego do jego poziomu wiedzy finansowej (o ile takie zdarzenie nastąpiło) (Adamczyk 2015).

Wobec braku skutecznych metod przeciwdziałania tym niekorzystnym zjawiskom związanym ze wzrostem kursu franka szwajcarskiego i spreadem walutowym w 2011 roku postanowiono znowelizować przepisy ustawy Prawo bankowe oraz „starej” i „nowej” ustawy o kredycie konsumenckim. Zmiany wprowadzone tak zwaną ustawą antyspreadową nadawały nowe uprawnienia kredytobiorcom kredytów denominowanych lub indeksowanych do waluty innej niż polska, jednocześnie nakładając na banki pewne obowiązki. Celem działania ustawodawcy w tym zakresie było umożliwienie kredytobiorcom zmniejszenia kosztów nabywania waluty od kredytodawcy oraz jej nabywania od innych podmiotów niż kredytodawca — bank.

Stosowanie przepisów ustawy antyspreadowej stało się jednak bardzo problematyczne. Kredytobiorcy często w nieprawidłowy sposób interpretowali bowiem jej normy, w szczególności w zakresie zawartych przed wejściem w życie ustawy umów kredytowych. Przepisy ustawy antyspreadowej były także podstawą prawną orzeczeń sądów, co ujawniło problemy z ich właściwą interpretacją i stosowaniem w praktyce.

Celem niniejszego artykułu jest wskazanie konieczności wprowadzenia do porządku prawnego nowych regulacji na gruncie Ustawy z dnia 19 sierpnia 1997 roku — Prawo bankowe i Ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim, których celem było przeciwdziałanie spreadowi walutowemu poprzez przyznanie kredytobiorcom szczególnych uprawnień związanych ze spłatą kredytu denominowanego lub indeksowanego do waluty innej niż polska.

2. Teoretyczny aspekt badań

Badania zakładają przeanalizowanie uprawnień kredytobiorcy zaciągającego kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż polska i możliwość korzystania z przysługujących uprawnień na podstawie zmian wprowadzonych Ustawą z dnia 29 lipca 2011 roku o zmianie ustawy — Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, czyli tak zwaną ustawą antyspreadową, oraz wskazanie nieprawidłowości banków w sposobie przeliczania i ustalania wysokości rat kapitałowo-odsetkowych kredytów, a także zaznaczenie potrzeby ograniczenia ich dowolności w tym zakresie.

3. Metodologia badań

Metodologia badań zakłada analizę aktów prawnych dotyczących uprawnień kredytobiorcy kredytów denominowanych oraz orzecznictwa:

— Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku — Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 1876),

— Ustawa z dnia 20 lipca 2001 roku o kredycie konsumenckim (tekst jedn. Dz.U. z 2011 r. Nr 126, poz. 715),

— Ustawa z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 993),

— Ustawa z dnia 29 lipca 2011 roku o zmianie ustawy — Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. Nr 165, poz. 984),

— Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 5 lutego 2014 roku o sygnaturze I ACa 801/13,

— Raport Rzecznika Finansowego, *Klauzule niedozwolone w umowach kredytów „walutowych”*.

W trakcie analiz skorzystano zarówno z polskiej, jak i zagranicznej literatury przedmiotu.

4. Kredyt walutowy, kredyt złotówkowy, kredyt waloryzowany względem waluty obcej i kredyt denominowany w walucie obcej

Kredyty w Polsce udzielane są zarówno w walucie polskiej, jak i obcej. Waluta udzielanego kredytu musi być jednak ściśle określona w umowie kredytowej, o czym stanowi art. 69 ust. 2 pkt 2 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku — Prawo bankowe (dalej: p.b.). Ustawodawca posługuje się pojęciami: „kredyt złotówkowy”, „kredyt walutowy”, „kredyt denominowany w walucie obcej”, „kredyt indeksowany kursem waluty obcej”. Terminy te nie są tożsame i nie mogą być używane zamiennie. Konieczne jest zatem zaprezentowanie kilku uwag dotyczących charakteru prawnego oraz definicji omawianych kredytów. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że podane definicje nie mają charakteru legalnego, zostały wypracowane i utrwalone przez praktykę gospodarczą podmiotów rynku finansowego.

Pierwszy z wymienionych kredytów — kredyt złotówkowy — jest kredytem udzielanym w polskiej walucie i również w takiej walucie kredytobiorca dokonuje spłaty rat kapitałowo-odsetkowych. Kredytobiorca zobowiązany jest do zwrotu kredytodawcy sumy udzielonego kredytu wraz z odsetkami oraz ewentualnymi innymi opłatami i prowizjami. Jest to najbezpieczniejszy kredyt oferowany kredytobiorcom na rynku, gdyż udzielany i spłacany jest w walucie krajowej i nie ma tu możliwości wystąpienia ryzyka kursowego i ryzyka walutowego.

Kredyt walutowy jest kredytem udzielanym w walucie innej niż waluta krajowa. Kredytobiorca otrzymuje kredyt w walucie obcej i w takiej samej walucie dokonywana jest spłata rat kapitałowo-odsetkowych. Klient banku dokonuje zwrotu udzielonego kredytu wraz z odsetkami oraz ewentualnie innymi opłatami i prowizjami. W Polsce najczęściej udzielany jest we frankach szwajcarskich (CHF) i euro (EUR). Istnieje możliwość wystąpienia ryzyka kursowego i walutowego.

Innym rodzajem kredytu jest kredyt indeksowany kursem waluty obcej. Tego typu kredyt udzielany jest w walucie polskiej, jednakże w dniu uruchomienia kredytu kwota kredytu przeliczana jest na wybraną przez kredytobiorcę walutę obcą, zgodnie z bieżącym kursem wymiany walut. Przeliczona kwota kredytu stanowi podstawę do obliczenia i ustalenia wysokości rat kapitałowo-odsetkowych. Wysokość każdorazowej raty kapitałowo-odsetkowej określana jest w walucie obcej, jednakże ich spłata następuje w walucie polskiej, zgodnie z obowiązującym w dniu spłaty kursem wymiany walut. Tego rodzaju kredyt narażony jest na występowanie ryzyka kursowego i walutowego.

Z kolei kredyt denominowany w walucie obcej jest kredytem, którego wartość wyrażona jest w umowie kredytowej w walucie obcej, ale kredyt uruchomiany jest w walucie polskiej. Spłata rat kapitałowo-odsetkowych dokonywana jest w walucie polskiej po uprzednim przeliczeniu według bieżącego kursu wymiany walut¹. Kredytobiorca zobowiązany jest do zwrotu udzielonego kredytu stanowiącego równowartość waluty obcej, która jednakże jest zależna od bieżącego kursu walut. Kredytobiorca zwraca również odsetki oraz inne opłaty i prowizje związane z udzielonym kredytem. W postanowieniu z 12 czerwca 2007 roku (1471/DPR2/423-42/07/AB (SIP)) Naczelnik Pierwszego Mazowieckiego Urzędu Skarbowego w Warszawie stwierdził, że: „[w] umowach o kredyt denominowany istotny jest fakt, że przelicznik walutowy będący elementem uzgodnień pomiędzy kredytobiorcą a kredytodawcą ma na celu jedynie aktualizację wartości kredytu w stosunku do waluty obcej”. Ten sam organ w dalszej części postanowienia uznał, że: „[o]koliczność zawarcia umowy kredytu denominowanego w walucie obcej i występujące w czasie wahan kursu waluty, w której ten kredyt został wyrażony, nie zmienia faktu, iż nadal jest to spłata kwoty głównej zobowiązania”. Kryzys finansowy z 2008 roku uwidoczniał skalę ponoszonego przez kredytobiorców ryzyka walutowego, kursowego i kredytowego.

W momencie zawarcia umowy kredytowej zarówno kredytu waloryzowanego, jak i denominowanego do waluty innej niż polska kredytobiorca zostaje dokładnie poinformowany o kwocie otrzymywanych środków, nie wie natomiast, ile wyniesie jego rzeczywiste zadłużenie względem banku. Zadłużenie kredytobiorcy to bowiem kwota pozostawionych do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych po cenie z dnia spełnienia przez bank świadczenia, a nie po cenie z dnia zawarcia umowy. Bank posiada wierzytelność w walucie obcej, ale świadczenie zobowiązanego — kredytobiorcy — przyjmowane jest w polskiej walucie po cenie określonej przez bank.

¹ Przeliczany według kursu wymiany walut najczęściej na dzień spłaty.

5. Spread walutowy

Nieodłącznym elementem kredytu denominowanego do waluty innej niż polska jest występowanie spreadu walutowego. Terminem tym określa się różnicę pomiędzy kursem sprzedaży a kursem kupna waluty. Bank udzielając kredytu w walucie obcej, dokonuje przeliczenia kredytu po kursie kupna waluty. W momencie dokonywania spłaty kredytu przez kredytobiorcę bank stosuje natomiast dzienny kurs sprzedaży waluty, w której kredyt został udzielony (Rutkowska-Tomaszewska 2013, s. 291). W wypadku kredytów denominowanych do waluty innej niż polska oraz kredytów indeksowanych spread zawsze stanowi źródło dodatkowych zysków dla banku. Kursy walutowe podlegają stałym wahaniom — im są większe, tym bardziej banki podnoszą spread.

W literaturze istnieje pogląd, że spread walutowy to niedookreślona w umowie kredytowej wysokość prowizji od sprzedaży waluty indeksacyjnej (Burzyńska 2014, s. 104). Cena kursu danej waluty nie jest bowiem do przewidzenia w momencie zawierania umowy kredytowej o kredyt denominowany do waluty innej niż polska. W uzasadnieniu do projektu Ustawy z dnia 29 lipca 2011 roku o zmianie ustawy — Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (dalej: u.s.) — tak zwanej ustawy antyspreadowej — skrytykowane zostały działania banków polegające na uzyskiwaniu dodatkowego dochodu, którego źródłem była sprzedaż waluty przeznaczonej na spłatę kredytu². Polegały one na uzyskiwaniu od kredytobiorcy dodatkowego wynagrodzenia (kosztu dla kredytobiorcy), które nie było sprecyzowane w umowie kredytowej ze względu na powstające różnice kursowe. Jak była już mowa, zarówno kredytodawca, jak i kredytobiorca w dniu zawarcia umowy znają wysokość otrzymanych środków pieniężnych, nie wiedzą jednak, jaki będzie całkowity koszt udzielanego kredytu oraz jaka będzie wysokość rat kapitałowo-odsetkowych. Wskazuje się, że wysokość zobowiązania kredytobiorcy uzależniona jest wyłącznie od stosunku cen złotej do właściwej waluty.

Kredytobiorca kredytu denominowanego lub indeksowanego narażony jest zatem na występowanie niepewności wysokości rat kapitałowo-odsetkowych przez cały okres trwania umowy kredytowej, gdyż nie zostaje uprzednio poinformowany o cenie waluty w dniu wykonania zobowiązania — spłaty raty. Na istnienie tego typu niepewności i spreadu walutowego narażeni są kredytobiorcy kredytów denominowanych i indeksowanych o charakterze długoterminowym, zwłaszcza kredytów hipotecznych, których okres spłaty wynosi przeważnie 20–30 lat. Niestety, doświadczenie ubiegłych lat — tak zwana afera frankowa — uwidoczniało, że kredytobiorcy zaciągający kredyt wyrażony w walucie obcej nie mieli wystarczających informacji o tym, że zmienny spread wpływa na wysokość oprocentowania kredytu. Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z dnia 4 paź-

² Szerzej zob. poselski projekt ustawy o zmianie ustaw dotyczących kredytu konsumenckiego, druk sejmowy 4350, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/31ABE1FCDF506A94C12578BD0025EC4C/\\$file/4350.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/31ABE1FCDF506A94C12578BD0025EC4C/$file/4350.pdf) (dostęp: 4.11.2017).

dziennika 2016 roku (I ACa 645/16) stwierdził, że w wypadku spreadu walutowego

[p]roblem nie jest istotny, gdy występuje stabilizacja na rynku walutowym, ale w przypadku wahań kursowych problem zaczyna być odczuwalny dla kredytobiorców, którzy zaciągnęli kredyt przy niskich kursach, i oprócz wysokiego kursu do raty doliczany jest przez kredytodawców coraz wyższy spread walutowy.

Do dnia wejścia w życie ustawy antyspreadowej różnica między kursem kupna i sprzedaży była dowolna, mianowicie nie istniała żadna regulacja prawna, która ograniczałaby manipulację spreadem (Burzyńska 2014, s. 107). Także banki w umowach kredytowych nie określały sposobu ustalania wysokości spreadu walutowego (Ofiarski 2013, s. 489). Każdy bank oferujący kredyt w walucie innej niż polska, w tym także w franku szwajcarskim, w dowolny sposób ustalał wysokość spreadu, co sprzyjało powiększaniu zysków przez bank kosztem wyższych rat kapitałowo-odsetkowych spłacanego przez konsumenta kredytu (Sroczyński 2015). Obostrzenia w tym zakresie zostały dokonane ustawą antyspreadową.

6. Ustawa antyspreadowa — charakter i cel wprowadzanych zmian

Ustawa antyspreadowa (dalej u.a.), czyli Ustawa z dnia 29 lipca 2011 roku o zmianie ustawy — Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, dokonała zmiany kilku ustaw, to jest: Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku — Prawo bankowe, Ustawy z dnia 20 lipca 2001 roku o kredycie konsumenckim oraz Ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim (dalej: u.k.k.).

Jej zakres przedmiotowy dotyczy umów o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, jednak zarówno ona, jak i ustawy, których nowelizacji dokonuje, nie zawierają definicji legalnych tego typu kredytów. Co prawda w art. 69 p.b. zawarta została definicja legalna umowy kredytowej i wyszczególnione zostały jej elementy, to jednak brakuje informacji o charakterze i cechach kredytu denominowanego lub indeksowanego.

Sama nazwa ustawy antyspreadowej określa obszar dokonywanych zmian. Mianowicie ich celem była ochrona kredytobiorców przed nieuczciwymi praktykami banków oraz ograniczenie ryzyka związanego z ustalaniem wysokości kursów, po której przeliczane były raty kapitałowo-odsetkowe na złotówki (Pismo z dnia 29 listopada 2013 roku). Przede wszystkim chodziło o ochronę kredytobiorców spłacających kredyty indeksowane i denominowane do waluty obcej przed nadmiernymi skutkami wzrostu i kształtowania cen walut przez banki. Istnieje również pogląd mówiący o tym, że zainteresowanie problemem kredytów denominowanych lub indeksowanych wynikało także z nieprawidłowego rozumienia

przez kredytobiorców mechanizmu ustalania cen walut przez bank³. Nie dziwi fakt, że kredytobiorcy nie mieli wystarczającej wiedzy i informacji o sposobie ustalania cen walut, gdyż w porządku prawnym nie było przepisów regulujących wskazane kwestie, co pozostawiało bankom dowolność.

Uchwalenie ustawy antyspreadowej było też odpowiedzią na nadużycia ze strony banków wobec kredytobiorców-konsumentów, wyrażające się w konstrukcji tego typu kredytów poprzez odpowiednie klauzule umowne, jak i niewłaściwe praktyki rynkowe, zwłaszcza na etapie przedkontraktowym. Ustawodawca wprowadzając nowe przepisy do porządku prawnego, postanowił objąć zakresem ochrony klientów banku zaciągających kredyt denominowany lub indeksowany od płacenia dodatkowej, wysokiej prowizji wynikającej z ceny sprzedawanej waluty. Ponadto ustawa antyspreadowa wprowadziła do porządku prawnego nowe uprawnienia kredytobiorców kredytów denominowanych lub indeksowanych, jednocześnie obostrzając i ograniczając dowolność banków w sposobie ustalania cen sprzedaży walut i narzucania kredytobiorcom niekorzystnych postanowień umownych. Zmiany o takim charakterze zostały wprowadzone zarówno na gruncie ustawy Prawo bankowe, jak i ustawy o kredycie konsumenckim. Nowelizacja obu ustaw miała wspomóc kredytobiorców tych kredytów, które przeliczane były na franka szwajcarskiego.

Pierwszą wprowadzoną do prawa bankowego zmianą był obowiązek informacyjny banków. Banki zostały zobligowane do zawierania w umowie o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych, oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. W omawianym przepisie widać wyraźnie obostrzenie i ograniczenie dowolności działań banków w tym zakresie. Umowa kredytowa powinna bowiem w jasny sposób wskazywać sposób obliczania sum kredytu i jego rat. Strony umowy — bank i kredytobiorca — zobowiązane są do określenia tych elementów w umowie kredytowej, gdyż są one obligatoryjnymi i przedmiotowo istotnymi elementami. Kolejne wprowadzone zmiany w prawie bankowym dotyczyły nowych uprawnień kredytobiorców kredytów denominowanych lub indeksowanych, o których szerzej w dalszej części.

Zakresem zmian objęte zostały także dwie ustawy o kredycie konsumenckim. Pierwsza z nich — „stara” Ustawa z dnia 20 lipca 2001 roku o kredycie konsumenckim — traciła moc z dniem wejścia w życie „nowej” ustawy — z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim, czyli 18 grudnia 2011 roku. Do obu aktów wprowadzone zostały zmiany o tej samej treści, które poszerzały zakres

³ Szerzej zob. Czech 2014, s. 361–363; Burzyńska 2014, s. 100–108; Frysztak 2015, s. 72–73; Rutkowska-Tomaszewska 2013, s. 291.

uprawnień kredytobiorców kredytów denominowanych, o czym będzie mowa w dalszej części opracowania.

7. Uprawnienia kredytobiorcy zaciągającego kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż polska na gruncie ustawy Prawo bankowe

Powoływana ustawa antyspreadowa wprowadziła do prawa bankowego dwa ważne przepisy dotyczące sposobu spłaty kredytu denominowanego lub indeksowanego do waluty innej niż polska. Nowo wprowadzone regulacje mają dwójaki charakter. Zwiększają bowiem zakres ochrony kredytobiorców, nie tylko konsumentów wskazanych kredytów, i tym samym ustawowo ograniczają dowolność banków w kształtowaniu cen walut.

Ustawą antyspreadową do prawa bankowego wprowadzony został obowiązek zawierania w umowie o kredyt denominowany szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu.

Kolejną zmianą wprowadzoną do prawa bankowego było dodanie art. 69 ust. 3 p.b. o treści:

W przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonać przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie. W tym przypadku w umowie o kredyt określa się także zasady otwarcia i prowadzenia rachunku służącego do gromadzenia środków przeznaczonych na spłatę kredytu oraz zasady dokonywania spłaty za pośrednictwem tego rachunku.

Nowa regulacja uprawnia kredytobiorcę (nie tylko konsumenta) — dłużnika — do spełnienia swojego świadczenia w całości lub w części w danej walucie. W sytuacji gdy kredytobiorca chce skorzystać z tego uprawnienia, bank zobowiązany jest do prowadzenia rachunku, na który wpłacane są środki w wyrażonej w umowie kredytowej walucie kredytu. W wypadku opisanym w przepisie chodzi o to, żeby wraz z zawarciem umowy kredytowej o kredyt denominowany bądź indeksowany do waluty innej niż polska została zawarta umowa rachunku bankowego zawierająca postanowienia dotyczące sposobu spłaty kredytu. Łącząc omawiany przepis z art. 69 ust. 2 pkt 4a p.b., należy uznać, że jeżeli kredytobiorca — dłużnik — zdecyduje się na gromadzenie w banku środków w walucie obcej, które przeznaczone są na spłatę kredytu, bank musi zawrzeć w umowie kredytowej postanowienia dotyczące sposobu spełnienia świadczenia (spłaty rat) właśnie za pomocą gromadzonych środków.

Następnym rozwiązaniem wprowadzonym tak zwaną ustawą antyspreadową było dodanie art. 75b p.b., który zwiększył zakres ochrony prawnej kredytobior-

ców kredytów denominowanych i indeksowanych do innej waluty. Artykuł 75b p.b. musi być jednak analizowany łącznie z art. 69 ust. 3 p.b., gdyż pierwszy z nich uzupełnia drugi. Dokonując ogólnej charakterystyki art. 75b p.b., należy stwierdzić, że bank nie może nakładać na kredytobiorców ograniczeń wymienionych kolejno w ust. 2 i 3 tego przepisu. Katalog ten nie jest jednak zamknięty, ustawodawca wymienił tylko przykładowe niedopuszczalne ograniczenia dotyczące skorzystania przez kredytobiorcę z przyznanego uprawnienia (Ofiarski 2013, s. 524).

Ustawodawca w art. 75b p.b. zaznaczył, że uprawnienie kredytobiorcy z art. 69 ust. 3 p.b. musi być wolne od dodatkowych kosztów, czyli jakiegokolwiek formy opłaty, takiej jak prowizja czy podwyższone oprocentowanie (Ofiarski 2013, s. 525)⁴. W uzasadnieniu do ustawy można zauważyć, że tego typu rozwiązanie zostało wprowadzone jako skutek przeprowadzenia przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta kontroli banków polegającej na analizach wzorców umów kredytów hipotecznych, regulaminów, a także tabel opłat i prowizji stosowanych przez banki w relacjach z konsumentami. W raporcie z kontroli wzorców umownych kredytów hipotecznych w 2008 roku⁵ UOKiK stwierdził, że banki żądały wysokich opłat za spłatę kredytu w obcej walucie oraz wysokich opłat kosztu za aneks pozwalający kredytobiorcy na spłatę tego kredytu.

Również ust. 2 omawianego przepisu zwiększa zakres ochrony kredytobiorców i zastrzega, że banki nie mogą uzależniać wykonania zobowiązania z art. 69 ust. 3 p.b. od wprowadzenia ograniczeń, w szczególności nie mogą zmuszać kredytobiorców do nabywania waluty przeznaczonej na całkowitą bądź częściową spłatę rat kredytów od określonego podmiotu. Stosowanie tego przepisu ma służyć zabezpieczeniu kredytobiorcy przed powstawaniem ewentualnych i dodatkowych kosztów (Sikorski 2015, s. 125, 137).

Dodatkowo w ust. 3 powoływanego przepisu ustawodawca zastrzegł zwolnienie kredytobiorcy z opłat za otwarcie i prowadzenie rachunku bankowego (Paxford 2013, s. 263). Bank udzielający kredytobiorcy kredytu denominowanego bądź indeksowanego do waluty innej niż polska zobowiązany jest do otwarcia wolnego od opłat rachunku bankowego, o którym mowa w art. 69 ust. 3 p.b. i na którym gromadzone są środki pieniężne w walucie obcej niezbędne do dokonania spłaty rat kredytu. Ustawodawca zastrzegł, że otwarcie i prowadzenie tego typu rachunku zwolnione jest od opłat, tylko gdy kredytobiorcą jest konsument w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego⁶, czyli osoba fizyczna dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową (art. 22¹ k.c.). W sytuacji gdy rachunek bankowy nie jest prowadzony wyłącznie do rozliczania spłat kredytu w walucie obcej, bank ma

⁴ Takie postanowienie nie może być zawarte w aneksie do umowy, regulaminie bankowym oraz w innych formach kształtujących prawa kredytobiorcy.

⁵ Pełna treść raportu: <https://www.uokik.gov.pl/download.php?id=590> (dostęp: 5.11.2017).

⁶ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku — Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.), dalej k.c.

możliwość pobierania prowizji i opłat za pozostałe rozliczenia pieniężne (Czech 2014, s. 367).

Naruszenie przez banki postanowień z art. 75b p.b. w konkretnej umowie kredytowej sprawia, że będą one sprzeczne z przepisami, a rozwiązania przyjęte w umowie nie będą wiązały stron.

8. Uprawnienia kredytobiorcy zaciągającego kredyt denominowany do waluty innej niż polska na gruncie „nowej” ustawy o kredycie konsumenckim

Ustawa antyspreadowa swoim zakresem objęła również kredytobiorców kredytów konsumenckich denominowanych lub indeksowanych do waluty innej niż polska. Jak już zostało zasygnalizowane, ustawa antyspreadowa wprowadziła zmiany zarówno do „starej” (czyli ustawy z dnia 20 lipca 2001 roku, która obowiązywała do 17 grudnia 2011 roku), jak i „nowej” (ustawy z dnia 12 maja 2011 roku, która weszła w życie 18 grudnia 2011 roku) ustawy o kredycie konsumenckim. Wprowadzone zmiany były identyczne, dlatego też przedstawione zostaną uprawnienia kredytobiorcy zaciągającego kredyt denominowany do waluty innej niż polska w oparciu o przepisy Ustawy z 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim.

Do u.k.k. wprowadzony został art. 35a, który treścią odpowiada zmianom wprowadzonym w art. 75b p.b. Celem tego przepisu jest ochrona prawna kredytobiorcy kredytu konsumenckiego, któremu został udzielony kredyt w walucie obcej. Podobnie jak w wypadku zmian wprowadzonych w prawie bankowym przepis ten ma chronić kredytobiorców przed ustalaniem przez banki w dowolny sposób kursem wymiany waluty.

Ustawodawca upoważnił kredytobiorcę — konsumenta kredytu denominowanego — do dokonywania spłaty rat kapitałowo-odsetkowych bezpośrednio w walucie oznaczonej w umowie kredytowej. Analizowany przepis ma zastosowanie do wszystkich typów umów o kredyt konsumencki w rozumieniu art. 3 u.k.k., w których występuje tak zwany spread walutowy. Artykuł 35a u.k.k. umożliwia natomiast kredytobiorcy zmniejszenie kosztów związanych z wymianą walutową poprzez samodzielny wybór najkorzystniejszej oferty kupna (waluta nabywana u innego podmiotu działającego na rynku dewizowym, na przykład w kantorze, który nierzadko oferuje korzystniejszy kurs wymiany niż bank) (Czech 2014, s. 368). Korzystanie ze wskazanego uprawnienia chroni kredytobiorcę przed ponoszeniem ryzyka kursowego. Jak zauważa Zbigniew Ofiarski, „[k]oncepcja tej regulacji [art. 35a ust. 1 u.k.k. — M.P.] opiera się więc na przyznaniu konsumentowi uprawnienia do samodzielnego decydowania o sposobie spłaty kredytu —

sprawiając zarazem, że odmienne postanowienia umowy zawartej z kredytodawcą będą nieważne” (Ofiarski 2014, s. 314).

Należy podkreślić, że regulacja z art. 35a u.k.k. ma charakter kompleksowy. Kredytobiorca może bowiem skorzystać ze wskazanego uprawnienia przy dokonywaniu całkowitej bądź częściowej spłaty kredytu przed terminem określonym w umowie kredytowej.

W art. 35a ust. 3 u.k.k. ustawodawca przesądził, że kredytobiorca — konsument — wykonujący swoje uprawnienie z art. 35a ust. 1 i 2 u.k.k. nie może ponosić dodatkowych kosztów na rzecz kredytobiorcy umożliwiającego wykonanie uprawnienia. Intencją ustawodawcy było bowiem zakazanie kredytodawcom stosowania w umowach kredytowych postanowień o dodatkowych należnościach wynikających ze spłaty kredytu. Należy zatem podkreślić, że nieważne są postanowienia umów lub wzorców umownych, w których przewidziane są opłaty i prowizje związane ze spłatą kredytu, a więc dodatkowe koszty na rzecz kredytodawcy (Czech 2014, s. 366).

W myśl art. 35a ust. 4 u.k.k. niedozwolone jest stosowanie postanowień umownych, w których kredytodawca zobowiązuje kredytobiorcę do nabywania waluty przeznaczonej wyłącznie na spłatę kredytu od wskazanego przez bank podmiotu. Celem tego przepisu jest zagwarantowanie pełnej swobody kredytobiorcy w wyborze podmiotu i tym samym dokonania transakcji kupna waluty według najkorzystniejszego kursu (Czech 2014, s. 368–369).

Wprowadzone w art. 35a u.k.k. rozwiązania stwarzają realną możliwość skorzystania z ochrony prawnej. Dlatego też postanowienia ograniczające opisywane uprawnienia są nieważne, co wynika z art. 47 u.k.k.⁷

9. Ustawa antyspreadowa w orzecznictwie i charakter przepisów ustawy o kredycie konsumenckim

Ustawa antyspreadowa, wchodząc do porządku prawnego, nadała uprawnienia kredytobiorcom kredytów denominowanych i tym samym nałożyła na banki obowiązki wynikające z art. 4 i 5 u.a. w nawiązaniu do art. 69 ust. 2 pkt 4a p.b., art. 69 ust. 3, art. 75b p.b., a także art. 35a u.k.k. Kredytobiorcy zyskując nowe uprawnienia, żądali od banków działania zgodnego z nowymi przepisami. Tym samym przepisy wprowadzone ustawą antyspreadową stały się także przedmiotem kontroli incydentalnej⁸ umów kredytu zawierających klauzulę walutową, a więc kredytów indeksowanych i denominowanych.

⁷ Zgodnie z tym przepisem „postanowienia umowne nie mogą wyłączać ani ograniczać uprawnień konsumenta przewidzianych w ustawie. W takich przypadkach stosuje się przepisy ustawy”.

⁸ Kontrola incydentalna jest jedną z form uznawania postanowień umownych za niedozwolone. Zakres przedmiotowy kontroli incydentalnej dotyczy indywidualnej umowy zawartej przez

Jednym z pierwszych orzeczeń zapadłych w wyniku kontroli incydentalnej jest Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 5 lutego 2014 roku (I ACa 801/13). Wyrok ten dotyczy w konsekwencji niewywiązania się przez bank z ustawowego obowiązku zmiany umowy kredytowej denominowanej w walucie obcej. Podstawą prawną do wydania orzeczenia były art. 4–5 u.a. Niestety, skład orzekający błędnie zinterpretował przepisy ustawy antyspreadowej, co stało się przedmiotem krytycznej oceny tego wyroku⁹. Sąd Apelacyjny w Białymstoku orzekł bowiem:

1. W sytuacji niewywiązania się przez bank z ustawowego obowiązku nałożonego na niego art. 4 zd. 2 ustawy z 29.07.2011 r. o zmianie ustawy — Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, po stronie kredytobiorcy pojawia się żądanie w postaci świadczenia niepieniężnego o zobowiązanie kredytodawcy do zawarcia umowy. Ustawodawca dał możliwość kredytobiorcy ubiegania się — w odniesieniu do tej części kredytu, który pozostał do spłacenia — o skonkretyzowanie zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego wyliczana została kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę spłaty kredytu. 2. Ustalenie zasad spłaty kredytu w części niespłaconej w sposób pośredni może wywrzeć skutki w odniesieniu do spłaconego kredytu. 3. Interes prawny kredytobiorcy w takich okolicznościach faktycznych może być w całości zaspokojony w drodze powództwa o świadczenie¹⁰.

Skład orzekający stwierdził brak interesu prawnego zgłaszanego przez powoda w ustaleniu klauzuli indeksacyjnej za bezskuteczną z tytułu przysługującego mu roszczenia wynikającego z art. 4 i 5 ust. 2 u.a. Przede wszystkim błędnie uznał, że w związku z przyznanymi kredytobiorcy ustawą antyspreadową uprawnieniami nie może on powoływać się na uznanie klauzuli indeksacyjnej za bezskuteczną, z uwagi na jej niedozwolony charakter. Wskazane w orzeczeniu przepisy określają kwestie międzyczasowe, związane z wejściem w życie ustawy antyspreadowej i jej wpływ na zawarte umowy. Odpowiednio przepisy te stanowią:

Art. 4. W przypadku kredytów lub pożyczek pieniężnych zaciągniętych przez kredytobiorcę lub pożyczkobiorcę przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy ma zastosowanie art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz art. 75b ustawy, o której mowa w art. 1, w stosunku do tych kredytów lub pożyczek pieniężnych, które nie zostały całkowicie spłacone — do tej części kredytu lub pożyczki, która pozo-

konkretnego klienta. Nie może być ona inicjowana przez Prezesa UOKiK. Podmiotem inicjującym tego typu kontrolę jest konsument, który zawarł z kredytodawcą — bankiem — umowę. Organem właściwym do rozpatrzenia tego typu sporu jest sąd cywilny właściwy dla miejsca zamieszkania konsumenta inicjującego kontrolę. Szerzej o charakterze kontroli incydentalnej zob. Namysłowska 2015, s. 15–17.

⁹ Szerzej zob. Korpalski 2015.

¹⁰ Stan faktyczny sprawy dotyczył zawarcia przez strony umowy kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego. Kurs kupna odbywał się przy przeliczeniu kwoty kredytu ze złotego na franka szwajcarskiego, a kurs sprzedaży — przy przeliczeniu wysokości raty z franka szwajcarskiego na złotego. Obie transakcje przeprowadzane były w oparciu o kurs wyznaczany przez przyszłe tabele kursowe kredytodawcy — banku. W związku z wprowadzonymi ustawą spreadową zmianami kredytodawca żądał w drodze kontroli incydentalnej uznania wskazanej w umowie kredytowej klauzuli walutowej za niedozwoloną powołując się na art. 385¹ k.c., uznając jednak pozostałą część umowy za ważną.

stała do spłacenia. W tym zakresie bank dokonuje bezpłatnie stosownej zmiany umowy kredytowej lub umowy pożyczki.

Art. 5.1. Do umów zawartych na podstawie ustawy, o której mowa w art. 2, przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Przepisy art. 7b ustawy, o której mowa w art. 2, mają zastosowanie do umów zawartych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, w przypadku których do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy nie nastąpiła spłata całkowitej kwoty kredytu, w odniesieniu do niespłaconej części.

Zgodnie z przytoczonymi przepisami sąd stwierdził, że roszczeniami przysługującymi kredytobiorcy są: roszczenie o zawarcie umowy — aneksu dotyczącego konkretyzacji kursu indeksacji w przypadku rat jeszcze niespłaconych (roszczenie niepieniężne) oraz roszczenie o zapłatę w przypadku rat zapłaconych.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku uznał art. 4 u.a. za podstawę umożliwiającą kredytobiorcy wyegzekwowanie od banku wprowadzenia do zawartych umów o kredyt denominowany zmian, których celem jest doprowadzenie do zgodności z art. 69 ust. 2 pkt 4a p.b. i art. 75b p.b.¹¹ Artykuł 4 u.a. stanowi, że w wypadku kredytów zaciągniętych przed dniem wejścia ustawy w życie, to jest 26 sierpnia 2011 roku, bank dokonuje „stosownej zmiany umowy”. Natomiast art. 69 ust. 2 pkt 4a p.b. dotyczy „szczegółowych zasad”. Niestety Sąd Apelacyjny nie uwzględnił braku kryteriów zmiany umowy kredytowej. W sytuacji gdy ustawodawca nie wskazuje precyzyjnie kryteriów zmiany, niemożliwe jest dokonanie stosownych zmian (Korpalski 2015).

W art. 4 u.a. ustawodawca odsyła również do art. 75b p.b., który uznał za kryterium zmiany zawartej umowy o kredyt denominowany. W poprzedniej części zostało zaznaczone, że art. 75b p.b. w zw. z art. 69 ust. 2 pkt 4a p.b. dotyczy uprawnień do spłaty kredytu denominowanego. Uprawnienie to nie przysługuje *ex lege*, a wynika wyłącznie ze „stosownej” zmiany umowy, o czym wprost stanowi art. 4 u.a.

Konkludując, należy stwierdzić, że powołany jako podstawa prawna do żądania roszczenia art. 4 u.a. w zw. z art. 69 ust. 2 pkt 4a p.b. i art. 75b p.b. zostały prawidłowo odczytane przez sąd, jednak z powodu braku ustawowych kryteriów zmiany umowy nie stanowią podstaw do roszczenia¹².

Błędne okazało się również stosowanie art. 5 ust. 2 u.a. jako podstawy roszczenia wynikającego ze stanu faktycznego w orzekanej sprawie. Artykuł 5 ust. 2 u.a. dotyczy bowiem stosowania przepisów „starej” ustawy o kredycie konsumenckim, zgodnie z którą przepisy ustawy stosuje się wyłącznie do umów kredytowych nieprzekraczających sumy 80 000 zł. Wynika z tego zatem, że sąd błędnie uznał, że kredytobiorca nie ma interesu prawnego w ustaleniu niezwiązania klauzulą walutową ze względu na przysługujące mu roszczenia. W rzeczywistości kredytobiorcy nie przysługiwało roszczenie na podstawie art. 4 i art. 5 ust. 2 u.a., a roszczenie o uznanie klauzuli walutowej za niezgodną z prawem.

¹¹ Por. Wyrok SA w Białymstoku z dnia 5 lutego 2014 roku, I ACa 801/13.

¹² Art. 64 Kodeksu cywilnego i art. 1047 Ustawy z dnia 17 listopada 1964 roku — Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1822).

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 5 lutego 2014 roku został skarżony skargą kasacyjną. Sąd Najwyższy Wyrokiem z dnia 19 marca 2015 roku o sygnaturze IV CSK 362/14 skargę jednak oddalił, uznając, że: „powodowie nie mieli interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie również w zakresie, który dotyczył spłaconej części kredytu” oraz, że

art. 69 ust. 2 pkt 4a prawa bankowego nie stwarza stronom możliwości innego rozwiązania, ponieważ w przypadku kredytów denominowanych lub indeksowanych określenie jasnych zasad dokonywania przeliczeń stanowi element przedmiotowo istotny umowy. Po drugie norma ta zawiera tylko obowiązek zamieszczenia tego postanowienia, nie statuuje jego treści. Z kolei w odniesieniu do kredytów w niespłaconej części art. 4 noweli daje podstawę do żądania wprowadzenia do umowy konkretnych zasad dokonywania przeliczeń, co przesądza o tym, że stosunek prawny nie jest uzupełniany w tym zakresie z mocy prawa.

10. Podsumowanie i wnioski

Kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż polska w pewnym okresie były chętnie oferowane przez banki ich klientom jako „nowy produkt”, bazujący wówczas na korzystnym kursie franka szwajcarskiego i pozwalający nierzadko na udzielenie kredytu klientom, którzy nie posiadali wymaganej zdolności kredytowej dla kredytów złotówkowych, z wyższym także oprocentowaniem. Ci zaś zachęceni niskim oprocentowaniem decydowali się na ich zaciąganie. Banki korzystając z możliwości uzyskania dodatkowych dochodów na różnicach kursowych, chętniej oferowały ten rodzaj kredytu, niemalże „wciskając” kredyty denominowane do franka szwajcarskiego, nie informując często o sposobach dokonywania przeliczeń złotego względem franka szwajcarskiego, a także o możliwości wystąpienia różnic kursowych. Banki miały dowolność w tym zakresie, gdyż nie było żadnych regulacji określających sposoby ich dokonywania. Często klauzule umowne były tak skonstruowane, że kredytodawcy zastrzegali przeliczenie waluty po kursie obowiązującym w danym dniu — najczęściej spłaty — i o danej godzinie, nie dając kredytobiorcy możliwości skorzystania z innego kursu bądź zakupu waluty u innego podmiotu.

Aby przeciwdziałać tym niekorzystnym dla kredytobiorców praktykom banków, postanowiono znowelizować prawo bankowe oraz „starą” i „nową” ustawę o kredycie konsumenckim. Zmiany wprowadzone tak zwaną ustawą antyspreadową zobowiązały banki w wypadku umów o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż polska do umieszczania w umowie kredytu szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych, oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. Wprowadzenie tego przepisu było konieczne, lecz niestety „spóźnione”, gdyż banki często nadużywały swojej pozycji w relacjach z kredytobiorcami, wykorzystując

zasadę swobody umów do niekorzystnego dla kredytobiorcy ukształtowania treści umowy i uzyskania dodatkowych korzyści na różnicach kursowych.

Ważnym i „ratującym” kredytobiorcę rozwiązaniem wprowadzonym ustawą antyspreadową zarówno na gruncie prawa bankowego, jak i obu ustaw o kredycie konsumenckim było wprowadzenie możliwości pełnej lub częściowej spłaty kredytu denominowanego bezpośrednio w walucie, w której został udzielony. Ustawodawca zastrzegł również, że bank z tego tytułu nie może nakładać na kredytobiorcę dodatkowych kosztów oraz nie może wskazywać podmiotu, od którego waluta ma zostać zakupiona. Kredytobiorca musi mieć zagwarantowaną możliwość nabycia waluty po korzystniejszym kursie u innego kontrahenta, a bank w żaden sposób nie może tego ograniczać.

Wprowadzone zmiany gwarantują wprowadzenie zwiększenia zakresu ochrony prawnej przed nieuczciwym i niezgodnym z prawem działaniem kredytodawców, jednak nie zawsze w praktyce są efektywne. Wydawać by się mogło, że przepisy te mają jasny i zrozumiały zakres przedmiotowy i podmiotowy, jednak stosowanie tych przepisów w praktyce okazuje się problematyczną kwestią zarówno dla przeciętnego kredytobiorcy jak i odpowiednich instytucji rozstrzygających spory w tych sprawach, a zwłaszcza dla wymiaru sprawiedliwości. Nie ulega jednak wątpliwości, że kredytobiorcy dopiero zawierający umowę o kredyt denominowany lub indeksowany i kredytobiorcy, którzy zawarli już tego typu umowę, powinni korzystać z ustawowych uprawnień wprowadzonych ustawą antyspreadową, a w szczególności móc dokonywać spłat rat kapitałowo-odsetkowych, a także przedterminowej ich spłaty, zarówno całkowitej, jak i częściowej bezpośrednio w walucie, w której kredyt został wyrażony, bez dodatkowych kosztów obciążających kredytobiorcę. Warto na koniec podkreślić, że kredytobiorca świadomy swoich uprawnień i dochodzący swoich roszczeń, wynikających z ustawy antyspreadowej, zarówno przed sądem, jak i innymi alternatywnymi ciałami, może także przyczynić się do skutecznego stosowania tych przepisów zapewniających pewien, niestety niedostateczny, poziom ochrony kredytobiorcy kredytów denominowanych lub indeksowanych do waluty innej niż polska, a w szczególności do franka szwajcarskiego. Pozostaje bowiem wciąż nierozwiązana jednoznacznie kwestia zastosowania sankcji bezskuteczności wobec konsumenta niedozwolonych klauzul umownych stosowanych w umowach o tego typu kredyty, co widoczne jest w wielu procesach sądowych, reklamacjach wnoszonych do Rzecznika Finansowego oraz istotnych poglądach wydawanych zarówno przez niego, jak i Prezesa UOKiK, wspierających kredytobiorcę-konsumenta.

Bibliografia

Literatura

- Adamczyk S.J. (2015), *Spoleczna odpowiedzialność sektora bankowego z perspektywy kredytów w CHF udzielanych w latach 2004–2008*, [w:] *Biała Księga kredytów we frankach w Polsce*, red. T. Sadlik, Warszawa 2015, s. 103–122.
Ekonomia — Wrocław Economic Review 24/1 (2018)
© for this edition by CNS

- Burzyńska M. (2014), *Ustawa antyspreadowa*, [w:] W. Góralczyk, *Problemy współczesnej bankowości. Zagadnienia Prawne*, Warszawa, s. 100–119.
- Czech T. (2014), *Kredyt konsumencki. Komentarz*, Warszawa.
- Fryszak M. (2015), *Orzecznictwo sądowe w sprawach kredytów frankowych*, [w:] T. Sadlik, *Biała Księga kredytów we frankach w Polsce — historia i analizy*, Warszawa, s. 69–82.
- Namysłowska M. (2015), *Ekspertyza naukowa. Możliwość i sposoby eliminacji z obrotu prawnego postanowień umownych uznanych przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za abuzywne*, Warszawa.
- Ofiarski Z. (2013), *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa.
- Ofiarski Z. (2014), *Ustawa o kredycie konsumenckim. Komentarz*, Warszawa.
- Paxford B. (2013), *Kredyty i pożyczki pieniężne oraz zasady koncentracji zaangażowań*, [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, red. H. Gronkiewicz-Waltz, Warszawa, s. 239–273.
- Rutkowska-Tomaszewska E. (2013), *Ochrona prawna klienta na rynku usług bankowych*, Warszawa.
- Sikorski G. (2015), *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa.

Źródła prawa i akty prawne

- Poselski projekt ustawy o zmianie ustaw dotyczących kredytu konsumenckiego, druk sejmowy 4350, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/31ABE1FCDF506A94C12578BD0025EC4C/\\$file/4350.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/31ABE1FCDF506A94C12578BD0025EC4C/$file/4350.pdf).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku — Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.).
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 roku — Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1822).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku — Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 1876).
- Ustawa z dnia 20 lipca 2001 roku o kredycie konsumenckim (tekst jedn. Dz.U. z 2011 r. Nr 126, poz. 715).
- Ustawa z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 993).
- Ustawa z dnia 29 lipca 2011 roku o zmianie ustawy — Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. Nr 165, poz. 984).

Orzecznictwo

- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 5 lutego 2014 roku, I ACa 801/13.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 4 października 2016 roku, I ACa 645/16.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2015 roku, IV CSK 362/14.

Inne materiały

- Pismo z dnia 29 listopada 2013 roku. Ministerstwo Finansów Podsekretarz Stanu SPS-023-22207/13, Obowiązki banków przy udzielaniu kredytów walutowych.
- Poselski projekt ustawy o zmianie ustaw dotyczących kredytu konsumenckiego, druk sejmowy 4350, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/31ABE1FCDF506A94C12578BD0025EC4C/\\$file/4350.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/31ABE1FCDF506A94C12578BD0025EC4C/$file/4350.pdf) (dostęp: 4.11.2017).
- Postanowienie Naczelnika Pierwszego Mazowieckiego Urzędu Skarbowego z dnia 12 czerwca 2007 roku, 1471/DPR2/423-42/07/AB (SIP).

Źródła internetowe

- Korpalski M. (2015), *Glosa do Wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 5 lutego 2014 r., I ACa 801/13. Klauzula walutowa w umowie kredytu indeksowanego do waluty obcej a „ustawa antyspreadowa”*, „Glosa”, nr 2, <http://law24.pl/pliki/glosa.pdf>.
- Raport Rzecznika Finansowego (2016), *Analiza prawna wybranych postanowień umownych stosowanych przez banki w umowach kredytów indeksowanych do waluty obcej lub denominowanych w walucie obcej zawieranych z konsumentami*, Warszawa, https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Raport_RF_Kredyty_walutowe.pdf.
- Sroczyński G. (24.01.2015), *Szok frankowy. Wiedzieliście*, http://wyborcza.pl/magazy-n/1,143016,17302190,Szok_frankowy_Wiedzieliscie.html.